

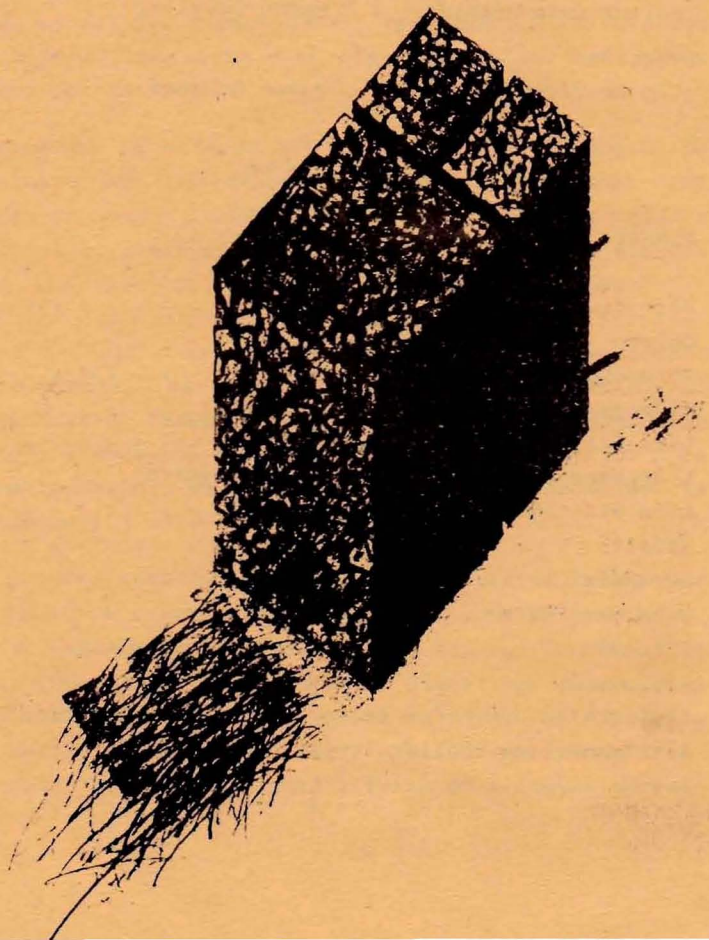
BUTLLETÍ

de l'associació cultural catalana als països nòrdics
"les quatre barres"

ANY 1984

NÚM. 22

BUTLLETÍ
de l'Associació Cultural Catalana
als Països Nòrdics
LES QUATRE BARRES

Tidskrift (Publicació) : ISSN 0349-6120
Utgivare (Editor) : Les Quatre Barres
Humlegårdsgatan 17 2tr Ög
114 46 Stockholm
Suècia

Postgirokonto
(Compte Corrent Postal): 970916-3, c/o Cebrià
Stockholm

Ansvarig utgivare
(Editor responsable) : Ramon Cavaller
Redaktör
(Cap de redacció) : Ramon Bohigas

oooo000oooo

SUMARI

Editorial	3
Correu	5
Formentera	7
Medverkande konstnär i detta nummer:	
Lars Millhagen	13
L'artista col.laborador en aquest número:	
Lars Millhagen	15
Retalls	17
De socis	19
Mots encreuats	20
Gargots	22

"Kulturella nyheterna från de Katalanska Länderna"
återkommer som vanligt i vårt höstnummer.

EDITORIAL

Els vint-i-cinc anys de "Serra d'Or"

Des del seu començament, SERRA D'OR va ser - i per sort encara ho és - la gran revista de la catalanitat. Aquest aniversari que ara se celebra representa una segona etapa de la revista, que en realitat va néixer l'any 1955, quan un grup de col.laboradors seglars de l'Abadia de Montserrat va engegar una petita publicació cultural que oficialment era l'òrgan de la Coral Montserratina.

El nom ve del "Virolai", l'himne a la Verge montserratina, escrit per Mossèn Jacint Verdaguer, i dels versos que diuen: "amb serra d'or els angelets serraven eixos turons per fer-vos un palau".

Després de la caiguda de Barcelona i de l'ocupació de Catalunya per les tropes franquistes va començar una època de castellanització de les terres catalanes canviant el règim els noms geogràfics, els dels carrers i de les institucions (p.ex. Institut d'Estudis Catalans per "Instituto de Estudios Mediterràneos") i fins i tot un vell diari com "LA VANGUARDIA", editat sempre en castellà, va tenir d'afegir al seu títol el qualificatiu "ESPAÑOLA" per a que no hi haguessin dubtes, i acceptar un director imposat per Madrid. A la castellanització va contribuir també una gran aflluència d'emigrants d'altres regions.

Els primers anys 40, amb l'ocupació i els afusellaments de patriotes, van ser difícils i plens d'inseguretat per a Catalunya, els catalans i la catalanitat. Una mena d'estupor, d'anorreament, havia fet presa dels catalans. Durant uns anys no es va poder fer ús públic del català ni escriure'l per a publicar; tampoc es van poder traduir al català llibres en llengües estran-

geres. Els temps eren adversos pel pensament i els sentiments catalans.

Poc a poc, un grup d'intel·lectuals de bona fe va trobar a l'Abadia de Montserrat un veritable santuari en doble sentit de la paraula. I va nèixer SERRA D'OR. De l'editorial del número de març passat citem aquest paràgraf:

Més d'un cop hem dit: 'Serra d'Or' va ésser, durant uns anys molt difícils, un indret de confluència, de trobament de corrents, de famílies espirituals diverses, en la catalanitat, el respecte mutu i l'assaig de la discrepància enriquidora. La llista de les signatures que hi han aparegut és, per si sola, impressionant. Són fins a la darrereria de 1983, uns 1.650 noms."

Heus ací en síntesi tot un programa i la seva realització. Aquesta emperò no es va poder dur a cap sense entrebancs. Recordem els temps del mític Abat Aureli M. Escarré; recordem també les multes, una d'elles de 50.000 pessetes. Ara tot això pertany al passat. Ara hem de mirar cap al futur.

Quant al futur, entenem que Catalunya necessita encara una revista com SERRA D'OR, que ha estat, és i ha de continuar essent la defensora de la catalanitat.

Dom Maur M. Boix, que fa 22 anys que n'és el Director, ha declarat: L'il·lusion de continuar endavant subsisteix i aquesta revista és encara, a més d'una plataforma d'idees, un punt d'encontre d'homes." I nosaltres afegim: I que ho sigui per molts anys! Perquè SERRA D'OR és un exponent de la cultura catalana, perquè SERRA D'OR fa honor a Catalunya.

E. D.

CORREU

Revistes i publicacions rebudes:

Lluita, de València, núms. 32, 33
Fulls d'informació del PSAN, núms. 5, 6, 7
El Llamp, de Barcelona, núms. 3, 6, 7, 9 10
La Nova Falç, de Perpinyà, núms. 48, 49
Revista, del Centre Cultural Català de Perpinyà, núms. 17, 18
Contacte, de Barcelona, núm. 8
Ciència, de Barcelona, núms. 36, 37, 38
Xipreret, de L'Hospitalet, núms. 49, 51, 52, 53
Estel Blanc, d'Estat Català, núms. 31, 32
Interval, de Berga, núms. 40, 41
Som, de Girona, núms. 48, 50
Gasetta Municipal de Barcelona
El Clau, de Brussel·les, núms. 30, 31
L'Esqueix, de Winterthur, núm. 9
Revista del Casal Català de Tolosa de Llenguadoc, núm. 148
Caliu, de París, núm. 60
Som i Serem, d'Amsterdam, núm. 29
Revista del Casal Català de Hannover
Nova Veu, d'UDC, núms. 135, 136, 137

Cartes i circulars:

Associació de Quadres Catalans, Perpinyà
Ramon Goicoechea, de la Generalitat de Catalunya, que deixa el càrrec de secretari de Casals Catalans, i ens comunica que el nou secretari és el Sr. Josep Nubiola.
Orfeó Català, Barcelona
Bamajoya, fullet de publicitat de la fira de joies a Barcelona, del 13 al 17 de setembre
Pau Puig i Scotoni, de Helsingborg, sol·licitant in-

formació i comunicant-nos el seu interès en fer-se membre de Les Quatre Barres
Robert Segura, del Club Català de Noruega, que ens demana si farem el viatge a Noruega previst pel proper 11 de setembre.

Expohogar, Barcelona

Statens Kulturråd, Stockholm

Impressions, Barcelona

Pere Deig i Sagalés, de Barcelona

Universitat de Göteborg

Stockholms Kommun

Kungliga biblioteket

Nuri A. de Ros, de Brisbane, Austràlia

Amics de la Universitat Catalana d'Estiu, de Prada de Conflent

Ajuntament de Berga

Ambaixada d'Espanya

Llibres i publicacions:

"Lluís Millet vist per Lluís Millet" de Pere Artís i Benach

Projecte d'Adaptació del Palau de la Música Catalana

"Naixença, evolució i misticisme de la sardana" de Josep Recasens i Adroher

"El català al món" de Ramon Felipó i Oriol

De la Generalitat de Catalunya:

- Guia de Vacances 1984

- Llibre blanc de l'electrònica i la informàtica a Catalunya

- Les enquestes a la joventut de Catalunya

- Quí era Macià?

- Guia d'instal·lacions de joventut

i altres publicacions.

Formentera

"Tinc mig porc i un cabridet;
tinc un pi, una espargolera,
una lloca i un pollet:
Sóc l'amo de Formentera."

(Quarteta anònima pitiüsa)

Polyglottförlaget i Köln hade gjort en liten resehandbok över delar av de Katalanska Länderna, en sida blev tillägnad Formentera. Politikens förlag i Köpenhamn gjorde en översättning till danska. Mitt intresse var väckt. Hösten 1963 landsteg min hustru och jag. Vi satte oss i en skraltig buss och följde med så långt bussen gick. Vi ordnade inkvartering och bestämde oss för en promenad till fyren - Far de Formentera - belägen 1° 35' östlig längd och 38° 40' nordlig bredd. Från 142 meters höjd syns fyrens sken upp till 41 sjömil.

Min hustru fick under promenaden infallet att fotografera en bonde plöjande med två kor och en tråplog. För min del kom det att innebära flera återbesök, kanske har jag varit sammanlagt ett år på Formentera.

De första turisterna kom väl cirka 11 år före oss. Vi hann dock få associationer till medeltid, ja kanske till vår tideräknings utgångspunkt. Sedan dess har utvecklingen gått raskt.

Formentera är dubbelt insulärt, d.v.s. alla dess kommunikationer går via en annan ö, nämligen Eivissa (Ibiza på spanska). De båda öarna har kallats - och kallas stundtals ännu - "Pitiüses", varmed troligen tidiga grekiska sjöfarare anspelade på anblicken av pinjeskogar. Under åtminstone 3000 år har folkvandringar, krig och plundringar gett upphov till stora förändri-

ngar liksom i många andra delar av västra medelhavsområdet.

De resurser, som sattes in på att exploatera Amerika under 1500- och 1600-talen, minskade intresset för de tidigare blomstrande Öarna Eivissa och Formentera. Eivissa bevarade härigenom troligen bättre sin gamla kultur och egenart även om ekonomin försvagades.

Formentera hade svårt att försvara sig utan centralt stöd. Det är på många håll lätt att landstiga på ön. Pirater m.fl. försåg sig med bl.a. färskvatten, nyslaktad boskap och kvinnor. Eventuellt överlevande kunde duga som slavar. Röken från en eldstad eller en upptrampad stig blev farlig.

Skriftlig dokumentation om bofast befolkning saknas för ett par hundra år. Fiskare besökte ön och den tjänstgjorde även som tillfällig betesplats. År 1697 börjar en planmässig återbefolkning. Redan 1782 fanns 80 bosättningar med 400 invånare och 15 år senare hade invånareantalet stigit till 1131. Vid 1960-talets början levde cirka 3.000 personer på öns 115 kvadratkilometer.

Kvinnan har säkert varit den främsta bäraren av traditioner. Många yngre män begav sig - ofta på grund av arbetsbrist - till sjöss eller till Latinamerika, främst Kuba och Argentina. Åtskilliga återvände med en sparad slant, satte bo och ägnade sig åt en liten gård samt lite fiske.

Turismen medförde en omfattande byggnadsverksamhet av såväl privathus som pensionat och hotell. Ön saknar nästan helt sött grundvatten. Om vattentillgången hade varit större så hade ön redan nu varit allvarligt överexploaterad. Senaste kommunalval medförde regimbyte

och återhållsamhet med exploatering har i.n. utlovats. Ännu en gång tryter arbetstillfällena, så osvuret är väl bäst.

Ön har en saltproduktion med goda naturliga förutsättningar. Det är nog ej så länge sen vi smakade salt från Formentera. Förutsättningar för storskalig industriproduktion finns knappast. Vattenkvalitén i havet borde kunna göra akvakultur (fisk-, alg- och skaldjursodling) i måttlig skala möjlig i en framtid.

Plötsligt fick befolkningen vänja sig vid en mängd olika gästande nationaliteter och även under flera år en utpräglad hippiekultur. Ett ganska stort tillflöde av artister och hantverkare i speciella nischer skedde. Långseglare kom för att reparera sina båtar under vintern. Förvandlingen har i stort sett gått bra. Jag har funnit äkta öbor vara utomordentligt toleranta beträffande andras vanor och seder. De är dock kritiska, om de anser att främlingarna missköter sina barn (förmodligen på grund av insikt om ett framtida högt pris).

Mer än 10 svenskar synes nu ha upprepade kontakter med Formentera. Kulturutbytet med Norden är klart dokumenterat redan från år 1108. Morer hade vid den tiden plundrat lite varstans runt Medelhavet och hade en skattkammare i en grotta på Formentera. Den norske kungen Sigurd Jørsalafare (Jerusalemsfararen) lyckades under hemfärden med sina män efter strid att slänga in eld i grottan och röka ut morerna samt ta skatten. Till namnet finns rökgrottan på vissa kartor (Sa "Cova d'es Fum"). Något garantibevis på att det är just den grottan finns ej efter 876 år, men sannolikheten är stor.

Många talar i dagligt tal "pagès", alltså Formentera-

mål, en variant av katalanska, ganska lika Eivissadialekten. Jag har träffat gamla kvinnor som ej kunnat någon kastiljanska. En någorlunda klart begåvad man blev på 60-talet mycket förvånad över att se sitt modersmål i skrift, när jag visade en väggmalnacka. För honom var det liksom det första mötet.

Nyligen framlidne Joan Castelló Guasch utgav dock under ett trettiotal år på spanska "El Pitiuso, almanaque para Ibiza y Formentera", med inslag av både poesi och prosa på det egna språket, sannolikt även under flera av de besvärligaste åren. Han utgav även "Rondaies i Contes" (Sagor och berättelser) samt en tidig 50-sidig turishandledning för Formentera på spanska, tyska, engelska och franska.

José Luis Gordillo Courcieres utgav 1981 på spanska i Valencia "Formentera, historia de una isla" om hela 345 sidor.

Carlos Gil Muñoz utgav år 1971 på förlaget Dopesa på spanska "Formentera, una comunidad en evolución" om 200 sidor.

"Diario de Ibiza" har gett ut särtryck ur "Las antiguas Pitiusas del Archiduque Luis Salvador", tomo II från "Las Baleares" "Die Balearen in Wort und Bild geschildert", spansk översättning tryckt 1890. Ärkehertigen, eller "l'arxiduc" på katalanska, besökte Formentera år 1867.

Utlänningar har på senare år gjort och utgett fotodokumentation om bl. a. vardagslivet med bak och slakt på gammalt vis.

Amatörer har medverkat vid inspelning av en grammofonskiva med gamla lokala inslag.

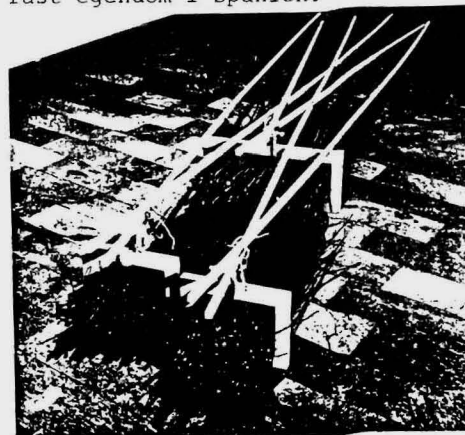
Gamla danser och lekar tas nu upp. T. ex. uppe på "La Mola" eller officiellt "Nostra Senyora del Pilar" blir det den 12 oktober och närliggande veckohelg som framförallt får föra traditionerna vidare.

Lokala inslag skrivs ofta på modersmål nu.

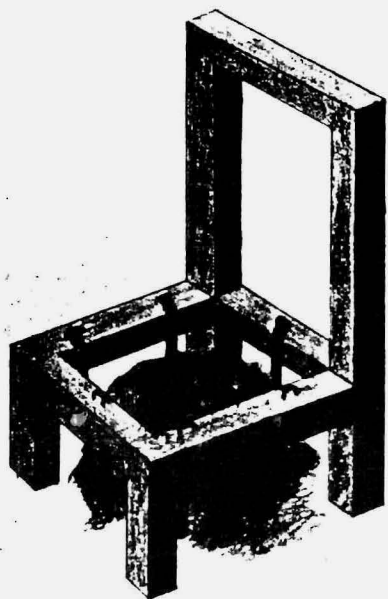
En prästman, Joan Marí Cardona, har med stöd av Institut d'Estudis Eivissencs år 1983 utgett "III. Formentera" i serien "Illes Pitiuses" på nästan 500 sidor katalanska. Det går att följa familjerna, ingifterna, jordöverlåtelseerna och postbåtarna under 250 år bland annat.

Till Eivissa kommer man med snabbåt från Denia eller via en längre färd från Barcelona, Palma och troligen fortfarande även från Valencia och Alacant (Alicante på spanska).

Jodå, Eivissa har internationell flygplats. Två svenska resebyråer gör charterresor direkt till Eivissa ungefär april-oktober. Båtfärden från Eivissa stad till Formentera, cirka 11 sjömil, tar drygt en timme. Min gamla resehandbok sade: "Man må dog regne med att skulle opholde sig på øn mindst to dage." Arrangerade utflykter vänder samma dag. På mindre öar än Formentera torde det nu vara svårt för utlänningar att förvärva fast egendom i Spanien.

OVE BERGFELDT

70
Stol, blyertsteckning, 1970.

MEDVERKANDE KONSTNÄR I DETTA NUMMER: LARS MILLHAGEN

Född 1936 i Kristianstad

Konstfackskolan, skulpturfacket 1954-56

Konsthögskolan, skulpturskolan 1956-61

sedan 1966 ett stort antal separatutställningar och gruppställningar i Sverige, Frankrike, England, Mexiko, Jugoslavien och Österrike. Senaste separatutställningen 1983-84 på Waldemarsudde i Stockholm. Senaste gruppställningen en svensk teckningsutställning på Albertina i Wien. Hösten 1984 scenografi till Peter Maxwell Davies' opera "Taverner" för Stockholmsoperan tillsammans med Ramon Cavaller (dräkter).

Undervisar i skulptur på Konstfackskolan.

En resa till Barcelona 1968 förde mig samman med Antoni Gaudís arkitektur och stora parkanläggning i staden. Det som grep mig var hans strävan efter totallösningar där naturen ständigt var närvarande. Han utgick ifrån lagbundenheten i naturen - skenbart osynlig - och lät den genomsyra de former och strukturer han skapade.

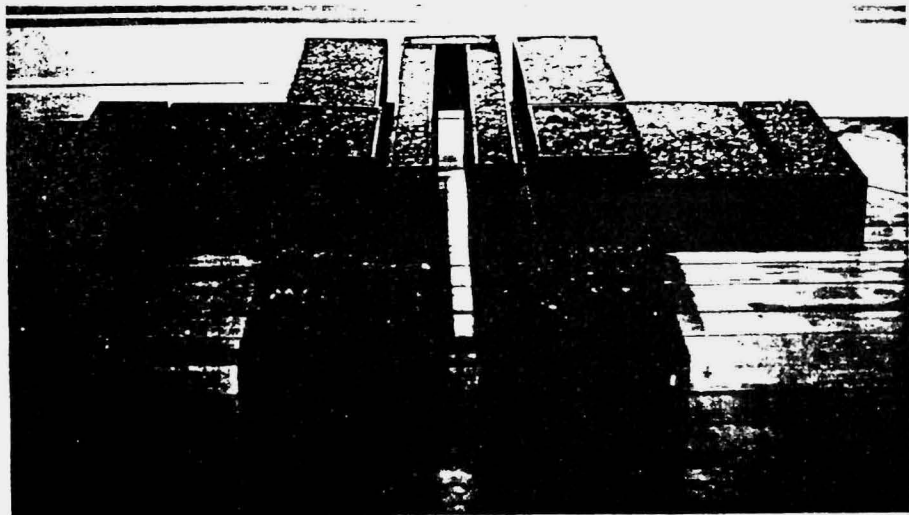
För mig har naturen inte den rollen i mina skulpturer. Naturen är viktig men inte som ett organiskt nätverk lagt över formen utan snarare i en form av kontrast. Naturligtvis är jag medveten om skensituationen: även naturens skenbara motsats är natur.

Min naturupplevelse ligger i min barndom och då i det skånska landskapet. För mig har detta hela tiden varit en utgångspunkt och en återkommande vilopunkt. För vår tids stadsmänniska fungerar ofta naturen så.

Samtidigt framstår för mig - och tror jag, också för Gaudí - naturens roll i stadslandskapen som en osynlig struktur som man aldrig kommer undan. Gaudí synliggjorde den på ett sätt som ingen annan...

LARS MILLHAGEN

Jordkropp, trä och jord 1975.

L'ARTISTA COL.LABORADOR EN AQUEST NÚMERO:

LARS MILLHAGEN

Nascut l'any 1936 a Kristianstad, Suècia

Escola d'Art Konstfackskolan, Estocolm, secció d'escultura 1954-56

Escola d'Art Konsthögskolan, Estocolm, escola d'escultura 1956-61

Des del 1966 ha participat en un gran nombre d'exposicions individuals i col·lectives a Suècia, França, Anglaterra, Mèxic, Iugoslàvia i Àustria. La darrera exposició individual la va fer a Waldemarsudde, Estocolm, 1983-84. Participà a l'exposició col·lectiva de dibuixos suecs a Albertina, Viena. Juntament amb Ramon Cavaller (vestuari) es fa càrrec de l'escenografia de l'òpera "Taverner" de Peter Maxwell Davies per l'Òpera d'Estocolm. Estrena, tardor de 1984.

Es professor d'escultura a l'Escola d'Art Konstfackskolan.

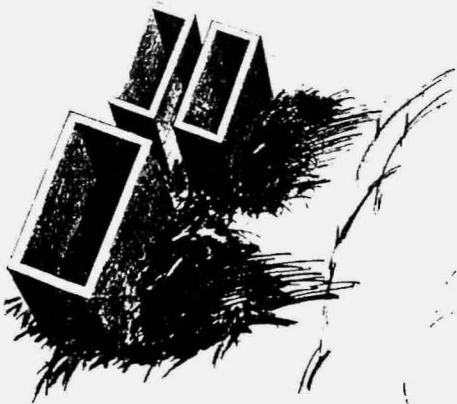
Un viatge a Barcelona el 1968 em va fer descobrir l'arquitectura i el parc Güell d'Antoni Gaudí en aquella ciutat. El que em va colpir era el seu objectiu en trobar solucions totals en les que la natura hi era sempre present. Ell partia de l'aparentment visible conformitat de la natura a unes lleis, i deixava que la mateixa natura amares les formes i estructures que ell creava.

Per mi la natura no juga aquest paper en les meves escultures. La natura és important, però no com una xarxa orgànica posada sobre la forma sino més aviat com element de contrast. Evidentment sóc conscient de la

situació fictícia: i l'oposició visible de la natura és a fi de comptes la natura mateixa.

Les meves vivències de la naturalesa es troben en la meva infantesa i, per això, en el paisatge d'Escania. Per mi, això ha estat sempre un punt de partida i un punt de repòs al qual vaig retornant. Per l'home de ciutat del nostre temps la natura funciona sovint així. Al mateix temps, per mi - i, crec, també per Gaudí - el paper de la natura en el paisatge urbà se'm presenta com una estructura invisible de la que mai no t'en pots pots alliberar. Gaudí la va visualitzar d'una manera com ningú ho havia fet ...

LARS MILLHAGEN

RETALLS

RAMON FELIPÓ I ORIOL

EL CATALÀ AL MÓN

premsa i ràdio en català
a europa, amèrica i oceania

SUÈCIA

LES QUATRE BARRES

ASSOCIACIÓ CULTURAL CATALANA DELS PAÏSOS
NÒRDICS

*Humlegårdsgatan 17 2tr ö.g.
114 46 Stockholm*

Català i suec

La publicació dels catalans residents a Suècia, Dinamarca, Noruega* i Finlàndia es de les més singulars que ha produït la diàspora catalana: empra les dues llengües, la nostra i la del país, en aquest cas el suec. La simbiosi és perfecta, doncs de la mateixa manera que serveix per a informar als catalans de les coses que passen a casa nostra, dona als suecs, en la seva llengua, unes mínimes idees que els seran de molta utilitat per a conèixer qui som els catalans i quina és la nostra cultura.

Ramon Cavaller n'és l'editor responsable i Ramon Bohigas el cap de redacció. El seu petit format, la densitat de pàgines i la lletra petita i acurada fan que sembli més un llibre que una revista.

La portada sol ésser de paper especial i sempre va il·lustrada amb un dibuix original d'algun artista català (o bé catalanòfil) afincat als Països Nòrdics. A la portada sempre apareixen les quatre barres dels Països Catalans i la bandera de Suècia a la capçalera. És una publicació trimestral i avui s'apropa ja als vint números.

Tenen compte corrent postal: *Postgirokonto 970916-3 clo Cebrià. Stockholm.*

* Darrerament a Oslo ha estat fundat el Casal Català, però encara no editen cap butlletí.

EL LLAMP

DE SOCIS

Nous socis durant els darrers mesos:

THOR BERGLUND
Viveke Trolles gr. 10
162 30 VÄLLINGBY

NINA KARLSON
Pargasgatan 10
163 24 SPÅNGA

VICENT CONEJERO
Dalagatan 31
113 23 STOCKHOLM

FLOREAL TALLADA
Tenorvägen 4
142 00 TRÅNGSUND

RAMON BERENQUER I PONS
Kungsladugårdsg. 7
414 69 GÖTEBORG

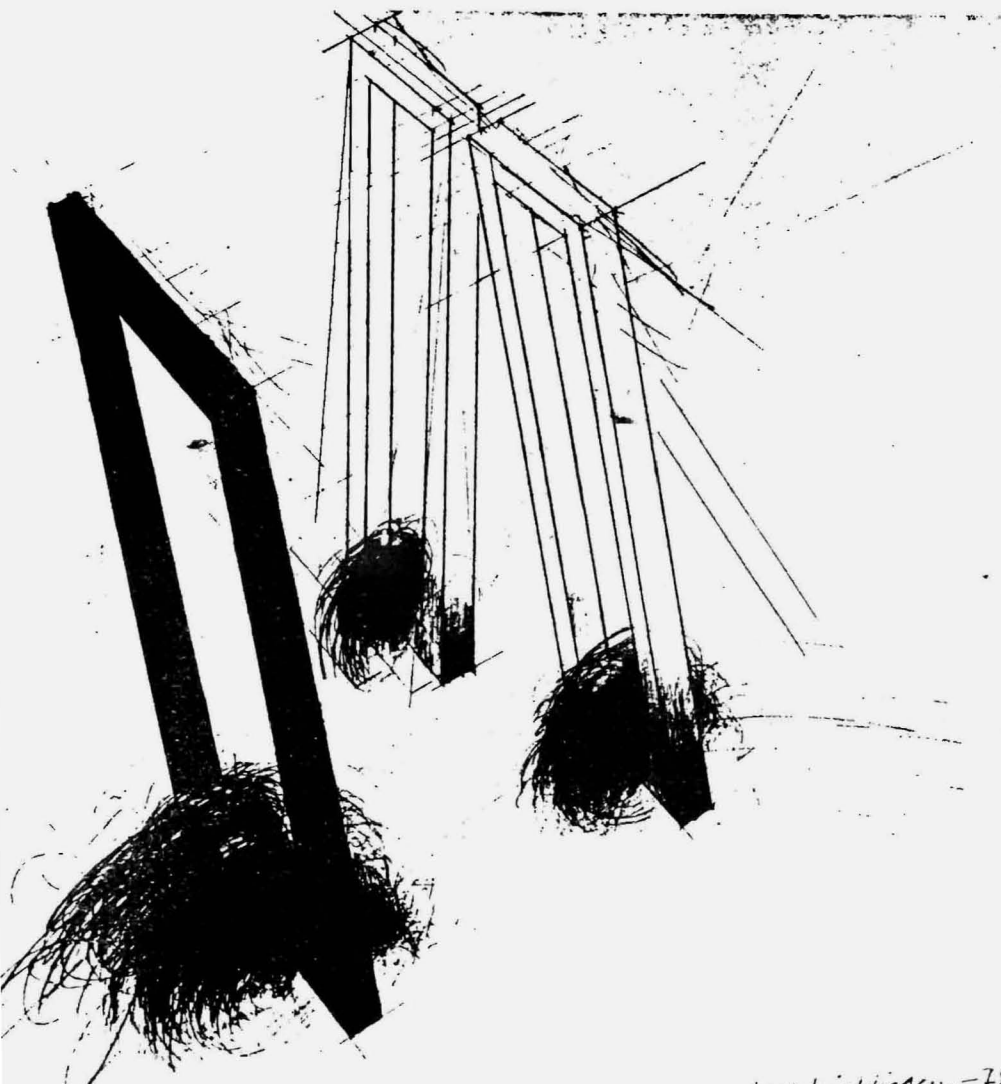
SEBASTIÀ SIBECAS
Riddarg. 6 2tr
114 35 STOCKHOLM

ANGEL PUENTE CARRÉ
Kärrv. 11
516 02 DANNIKE

BODIL CEBALLOS
c/o Sangüesa
Myggdalsv. 48
135 43 TYRESÖ

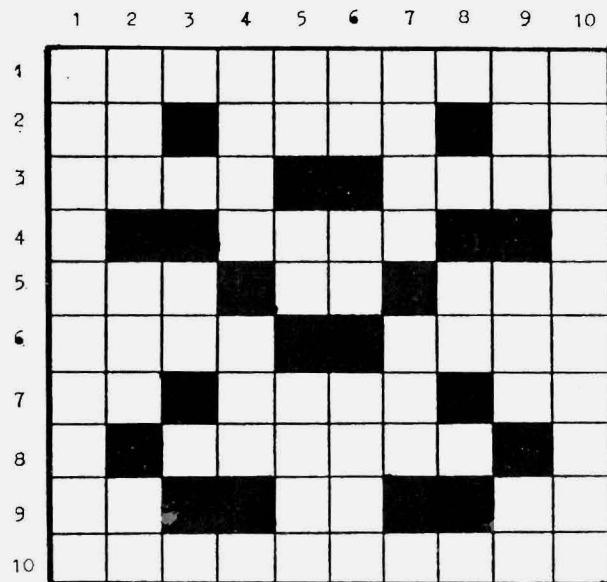
KIRSTEN SCHOTTLANDER
Vingårdallé 65
2900 HELLERUP. Dinamarca

PETER LINDEKRANTZ
Södra Långg. 19 3tr
171 49 SOLNA

replidlingen - 78

per Magí Rovira

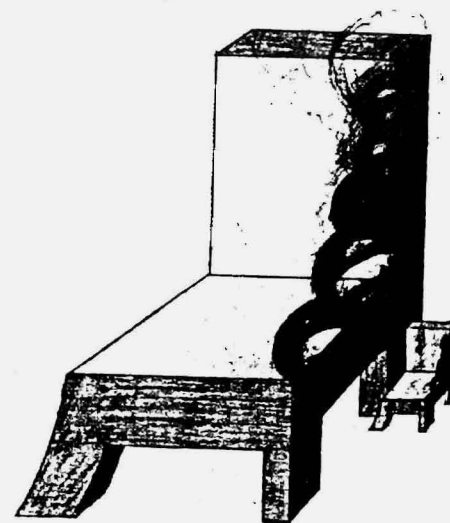

Horitzontals

- 1) Peça de roba.
- 2) Al revés, símbol del sodi. Marca alemanya d'automòbil. Conjunció copulativa llatina.
- 3) Al revés, flonjos. Cognom d'un aventurer i militar català del s. XIII.
- 4) Conjunt de dibuixos acompanyats amb rodolins.
- 5) Repetició d'un so. Femení de l'article personal En. Mamífer de la Lapònia.
- 6) Nom suec de dona. La més greu de les veus humanes.
- 7) Lletra de l'alfabet. Mena de xarxa de pescar. Interjecció molt usada a València.
- 8) Pintor i escriptor català del Dau al Set.
- 9) Nota musical. Al revés, metall molt dens. Déu egipci.
- 10) Comtat de França que va pertànyer a diverses famílies provençals.

Verticals

- 1) Cadascun dels xiquets de Valls o de Vilafranca.
- 2) Sigla de les Nacions Unides. Planta comestible de fulles amples.
- 3) Al revés, grau d'elevació d'un so.
- 4) Tribunal de la cúria romana. Altar on s'ofereixen sacrificis.
- 5) Interjecció emprada per a cridar l'atenció. Article. Al revés, instrument musical.
- 6) Planta estimulant xinesa. Gos. Golf del Mediterrani a les costes de França.
- 7) Primera lletra de l'alfabet grec. Veta de fils que porten les candeles.
- 8) Repetit, adjectiu que significa poc freqüent.
- 9) Cinquè signe del Zodiàc. Vareta que travessa i sosté el moviment d'un cos giratori.
- 10) Construir una excavació per la defensa.

Stol, blyertsteckning, 1970.

Els diccionaris de l'Enciclopèdia

Diccionari
Japonès-Català / Català-Japonès

FUNDACIÓ ENCICLOPÈDIA CATALANA
I CAMBRA OFICIAL DE COMERÇ, INDÚSTRIA
I NAVEGACIÓ DE BARCELONA

